УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини виявлено порушення прав людини у діяльності медичної частини № 92 філії державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Черкаській та Кіровоградській областях.

Статтею 49 Конституції України визначено, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Статтею 6 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено, що кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає медичний догляд, який є необхідним для підтримання здоров'я людини.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

не повинен зазнавати катування або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Усупереч наведеним вимогам законодавства під час відвідування групою НПМ медичної частини 30.07.2026 виявлені факти порушення прав людини, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо усунення виявлених недоліків, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

Під час ознайомлення зі штатним розписом та фактичною укомплектованістю медичної частини встановлено дефіцит медичних кадрів, зокрема вакантною залишається посада лікаря-терапевта. Відсутність зазначеного фахівця негативно впливає на спроможність медичної частини забезпечувати належне та своєчасне медичне обслуговування осіб, які перебувають в установі, а значне навантаження на наявний медичний персонал може призводити до несвоєчасного проведення медичних оглядів, діагностики та лікування.

Відповідно до пунктів 2 та 3 глави III розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого спільним наказом Міністерства юстиції України та МОЗ від 15.08.2014 № 1348/5/572, у проведенні профілактичного медичного огляду обов’язково беруть участь лікар-терапевт (або лікар загальної практики-сімейний лікар), лікар-психіатр та лікар-стоматолог.

Отже, відсутність лікаря-терапевта безпосередньо впливає на можливість повноцінного проведення первинних та профілактичних медичних оглядів засуджених та ув’язнених осіб і створює ризик неналежного забезпечення їх права на доступну, своєчасну та якісну медичну допомогу.

Крім того, встановлено невідповідність між фактичним штатним розписом медичної частини та переліком спеціальностей, за якими медичній частині видано ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики. Зокрема, у штатному розписі передбачена посада лікаря-інфекціоніста, тоді як спеціальність «Інфекційні хвороби» у відповідному переліку спеціальностей, зазначених у ліцензії, відсутня.

Зазначене потребує приведення кадрового забезпечення та переліку спеціальностей, за якими здійснюється медична практика, у відповідність до ліцензійних вимог.

Групою НПМ виявлено факти системного недотримання вимог Стандарту медичної допомоги «Вірусний гепатит В у дорослих», затвердженого наказом Міністерства охорони здоров’я України (далі – МОЗ) від 27.01.2025 № 165.

Під час відвідування встановлено, що особи, у яких за результатами швидкого тестування виявлено позитивний результат на маркери вірусного гепатиту В, не проходять необхідне подальше лабораторне обстеження методом полімеразної ланцюгової реакції для визначення ДНК вірусу гепатиту В.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

Відсутність належного дообстеження таких осіб створює ризик несвоєчасного встановлення діагнозу, невизначеності щодо активності інфекційного процесу та, як наслідок, несвоєчасного призначення необхідного лікування, що може призводити до прогресування захворювання та розвитку тяжких ускладнень.

Особливого значення дане питання набуває в умовах місць несвободи, де особи фактично залежать від держави щодо доступу до медичної допомоги. Перебування особи в установі виконання покарань не повинно призводити до зниження рівня медичної допомоги порівняно з тим, який доступний пацієнтам поза межами пенітенціарної системи.

Таким чином, виявлений недолік свідчить про системний ризик несвоєчасного виявлення та лікування вірусного гепатиту В та потребує забезпечення повного циклу медичної допомоги – від первинного тестування і підтвердження діагнозу до визначення показань для лікування, його призначення та подальшого медичного спостереження.

Під час огляду медичного обладнання встановлено, що електричний дефібрилятор не укомплектований електродами, необхідними для його безпосереднього застосування. Фактична відсутність комплектуючих унеможливлює використання дефібрилятора за призначенням у разі виникнення у пацієнта стану, що потребує проведення дефібриляції, та свідчить про неналежну організацію готовності медичної частини до надання екстреної та невідкладної медичної допомоги.

Групою НПМ встановлено, що засуджені особи, які хворіють на цукровий діабет, забезпечуються харчуванням відповідно до норми № 8-Б, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.1992 № 336. Водночас зазначені норми харчування потребують перегляду та приведення у відповідність до сучасних підходів організації лікувального харчування осіб із цукровим діабетом.

Відповідно до наказу МОЗ від 29.10.2013 № 931 «Про удосконалення організації лікувального харчування та роботи дієтологічної системи в Україні», лікувальне харчування є невід’ємною складовою комплексного лікування та має формуватися з урахуванням фізіологічних потреб організму, характеру захворювання, його перебігу та індивідуальних потреб пацієнта.

Таким чином, забезпечення осіб із цукровим діабетом виключно харчуванням за нормою № 8-Б без належного врахування індивідуальних медичних показань може не відповідати сучасним принципам лікувального харчування та створювати ризики для належного комплексного лікування.

Під час відвідування зафіксовано, що лікарський прийом, видача лікарських засобів та проведення ін’єкцій засудженим здійснюються в маніпуляційному кабінеті, де облаштовано металеву клітку. Зазначена практика є неприпустимою з огляду на необхідність забезпечення поваги до людської гідності осіб, які отримують медичну допомогу.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – ЄКЗК) у доповіді за результатами візиту до України у 2020 році висловив занепокоєння

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

практикою встановлення кліток або металевих загороджень у медичних кабінетах, де ув'язнені утримуються під час проведення медичних консультацій чи процедур, зокрема введення ін'єкцій.

ЄКЗК наголосив, що системне розміщення ув'язнених у клітках під час отримання медичної допомоги грубо порушує людську гідність, перешкоджає формуванню довірливих відносин між пацієнтом і лікарем та може негативно впливати на об'єктивність медичного висновку. Комітет рекомендував негайно демонтувати клітки та заґратовані конструкції з медичних частин установ і припинити таку практику.

При вивченні медичної документації встановлено, що у формі первинної облікової документації № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого» медичним персоналом здійснюється внесення інформації щодо короткого опису вчинених засудженими кримінальних правопорушень із зазначенням статей, за якими їх засуджено. Водночас така інформація не передбачена відповідною формою первинної медичної документації та не має належного правового обґрунтування.

Зазначена практика створює ризик стигматизації пацієнтів та негативно впливає на формування довірливих відносин між пацієнтом і медичним працівником, які є необхідною передумовою для належного надання медичної допомоги.

Встановлено, що в медичній частині не організовано проведення замісної підтримувальної терапії для осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання психотропних речовин. Відсутність доступу до відповідного виду лікування обмежує можливість осіб отримувати медичну допомогу відповідно до їхнього стану здоров'я та обирати передбачені сучасними медичними підходами методи лікування.

Європейські та міжнародні підходи до лікування розладів, пов'язаних із вживанням психоактивних речовин, передбачають забезпечення комплексної допомоги, включно із замісною підтримувальною терапією та заходами зі зменшення шкоди. ЄКЗК у пункті 86 доповіді за результатами візиту до України у 2023 році (CPT/Inf (2024) 20) також наголошував на необхідності забезпечення доступу до відповідної медичної допомоги особам із наркотичною залежністю, які перебувають у пенітенціарних установах.

Під час конфіденційного спілкування з медичними працівниками та засудженими встановлено, що медична частина не забезпечена в повному обсязі необхідними лікарськими засобами та медичними виробами. Наявний дефіцит лікарських засобів і медичних виробів ускладнює своєчасне проведення діагностичних та лікувальних заходів, належне медичне спостереження за станом здоров'я засуджених та забезпечення безперервності лікування.

Відповідно до статті 116 Кримінально-виконавчого кодексу України засуджені мають право на медичну допомогу і лікування, а медико-санітарне забезпечення осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, здійснюється відповідно до законодавства про охорону здоров'я.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

Фактична відсутність необхідних лікарських засобів та медичних виробів може призводити до відтермінування або переривання призначеного лікування та неможливості проведення необхідних лікувально-діагностичних заходів.

Встановлено, що переважна більшість ув'язнених осіб не мають укладеної декларації з лікарем первинної медичної допомоги, внаслідок чого вони позбавлені можливості отримувати необхідні медичні послуги за Програмою медичних гарантій. Зазначене призводить до обмеження доступу осіб, позбавлених волі, до гарантованого державою обсягу медичної допомоги та не відповідає вимогам законодавства України у сфері охорони здоров'я.

У порушення вимог «Табеля оснащення обладнанням одного робочого місця лікаря-стоматолога та зубного техніка», затвердженого наказом МОЗ від 11.04.2005 № 158, у медичній частині відсутній дентальний рентгенологічний апарат. Відсутність відповідного обладнання унеможливлює проведення необхідного поглибленого стоматологічного обстеження засуджених осіб та створює перешкоди для своєчасного надання належної стоматологічної допомоги.

Групою НПМ встановлено невідповідність організації інфекційного контролю вимогам законодавства України у сфері охорони здоров'я та протидії інфекційним захворюванням. Зокрема, інфекційні ізолятори, призначені для розміщення пацієнтів, хворих на туберкульоз та інші інфекційні захворювання, облаштовані з порушенням вимог Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз, затвердженого наказом МОЗ від 01.02.2019 № 287.

Палати, призначені для утримання таких пацієнтів, не обладнані душовими кабінами, унаслідок чого інфекційні хворі змушені користуватися спільними санітарними приміщеннями з іншими пацієнтами стаціонару. Відсутність належних умов для ізоляції створює ризик поширення інфекційних захворювань, загрозу здоров'ю засуджених та ув'язнених осіб, а також медичного персоналу та не забезпечує належного рівня інфекційного контролю.

У приміщеннях медичної частини частково відсутня протипожежна сигналізація, що є порушенням Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. Зазначена обставина підвищує рівень пожежної небезпеки та створює загрозу життю і здоров'ю осіб, які перебувають у медичній частині, особливо з огляду на їх обмежену можливість самостійно залишити приміщення у разі виникнення пожежі.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2^7 пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб;

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності медичної частини № 92 філії державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Черкаській та Кіровоградській областях.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності та про результати розгляду подання у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188^{40} Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт про результати відвідування медичної частини № 92 філії державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Черкаській та Кіровоградській областях на 15 арк.

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Наталія Любченко 050 967 9551

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№19165.2/26/39.3 від 30.09.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 30.09.2026 15:07
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600